

Megjelenik hetenkint háromszor, kedden, csütörtökön és szombaton, összesen harmadfél iven. Dívatbábok, képek, fametszvények, himnuszok, más műmellékletekkel.

Előzetési ára: helyben, 6 fl. 40 k. évenyegyre 3 fl. 20 k. e. p., bortékban 30 kral több. Vidékre félévre 7 fl. 40 kr. A szerk. állás zűldfaut. Jankovits. 2d. emeletb. bal sarok.

HARMADIK ÉV ELSŐ FELE.

TARTALOM. Elágzás és összeolvadás, I. Noytól. Levelek Emiliához P. H. L.-tól. Erkel Ferencz. Társaséleti szemle. Műmelléklet.

ELÁGZÁS ÉS ÖSSZEOLVADÁS. ¹⁾

I.

Vannak a léleknek költői röptei, melyeknek föllengései közben a végtelenséget átélhetni véli; hangosan ver az íhletett ember' dagadozó melle, s gondolatai föl szállnak a világok' miriadjaihoz: míg nem kifáradva süketlen munkájában visszaroskad szegény földi léte' korlátoztságának ülébe. De a magasra törő szellem nem békül ki oly hamar az alárendeltség' ez érzetével; ismételve kísérti meg a diadalt áhítózó szállongást, s újra visszalibben álmai' honából a kopár való' szirtjeire, melyekbe ütődven fölriad édenmámorából. S ezt évezredek óta nemzedékek' száza ismétlék, s még évmilliókon át millió nemzedékek kísértendik hasonló sükerrel. Zúzottan tekint szerte az egeiből lesodrott ember, s búsan győződik meg arról: mikép szellemét fogva tartja az anyag, s ide bilincsezi a föld' göröngyeihez. De minden fölzállás s visszabukás megerősíti azon tanulságot: hogy véges erő a végtelenséggel nem mérkőzhetik, — hogy ember-erő nincs teremve a világalkotmány' végtelenségének ülébe fogadására. Mindamellett csüggedés el nem fogja a nemzedékeket, hanem törnek, ha elérni nem is, legalább mindinkább megközelíteni a lehető emberi tökélyt, mely a végtelenség' ideálképei közt kitűzve lebeg előttük; — s ez a nemes emberi természet' kisugárzása, — ez a szellem' éberségének soha nem lankadó munkálata!

¹⁾ Két kérésem van: egyik szép nagyságtokat illeti, s ez bocsánatkéremem miatt, hogy tán kissé komolyabb vagyok ezuttal, mint obajtottam lenni; de majd „megjóbbitom magam” a folytatásban. Másik kérésem a t. szerkesztőséget illeti: ha netán némelyekben eltérnének nézeteink, csak tessék az illető helyeket „megcsillagozni”, — de obajtom: hogy saját nézetem a maga pusztaságában lásson napvilágot. Ezt leginkább a „folytatás”-ra kérem értetni. ²⁾

N.

²⁾ Nem csak semmit nem változtatunk, de meg sem csillagozzuk: hanem, ha tán épen szükséges leendne, annak bevégezévével fogunk a cikkekhez hozzászólni.

Szerk.

A szellemi éberség' illy állására kell mindenenk előtt felküzdenünk magunkat : ha méltólag akarjuk áttekinteni s felfogni emberi helyzetünket. Mert ha csak a göröngyök közt mászkálunk örökké : nem hatand továbbra szemünk, mint a békádus posvány' partjától a legközelebbi hangyabolyig ; vagy ha mindig csak felsőbb világok' ülen ringadoznánk álmadozva s nem is eszmélve olykori ütdédinkre : végre nyomorult mákszem gyanánt látnók gördülni a fényözön közepett saját földi honunkat, melyet figyelemre méltatni, — vagy épen tenni érte valamit, — fölöslegesnek tartanók.

Ha ez ál nemzedékekre, mennyivel inkább egyénre nézve ! Az egyén' ereje mint parány vész el a világok' özönében. De nem vész el minden lelkesen használt erő azon körben, melyet az ő munkálkodására legközelebből kijelölt az örök végtelenségű szellem. Vannak eszmék, melyek egyesek' agyából pattanván, az egész emberiségre kiárasztják jótékony hatásukat, s ilyenek az emberiség' közkinccsei. Ezek közt vannak olyak, melyek gyakorlatilag fogantatba vétethetők, s ez által tetteleg sugározzák szerte az üdvös befolyást. Említsem-e példakép a könyvnyomtatás' roppant szellemi hatáskörét? — De vannak ez eszmék közt olyak is, melyek csak annyiban tekinthetők az emberiség' közkinccseiül, mennyiben egy nemesb ohaj lengi át a magasztosabb czelokra törekvő emberkebelt, öntudatosan vagy öntudatlanul, de melyeknek gyakorlati életbe léptetése hiába küzd az idő és tér' végtelenségével, melynek ülen a pillanatilag felbukó s elhaló parányi ember véges ereje buborék gyanánt enyészik el. Ezeknek közreható üdves munkássága tehát csak abban áll : hogy azon nemesb ohaj' szellemétől lelkesítve az emberiség' mindinkább közeledik, lassu léptekkel bár, a szép, de tán soha el nem érhető eszménykép felé. Ezek közé tartozik kétségtelenül azon eszme : hogy az emberiség egy egészszé olvadjon szellemileg, az egész föld' népei egy nemzetté, egy testvéri családdá forradjanak !

Illy tán soha utól nem érhető távulban állván előttünk az egész emberiség' család-tökélye, igen természetes : hogy mindig lesznek embertömegek, melyek egymás' ellenében mint megannyi óriási egyének állandnak és működendnek, azaz : mindig lesznek nemzetek, népek, melyek egymáséitól különböző tulajdonokkal, eltérő érdekekkel, elágzó sajátságokkal birandnak. Mert ha szinte sikerülne is — mi már magában is kétséges — egyegy földrés' népeit egy tömeggé, egy testvéri családdá olvasztani, mégis maradna e szerint öt hat különálló roppant nemzettömeg, melyeket egyéredűekké, egy-sajátságukká forrasztani mindig physikai lehetlenség maradand, örökre tiltván ezt az embererő által meg nem változtatható éghajlati, földnemi s vérségi különések.

Miután tehát bizonyos : hogy nemzetek még igenen soká, tán millió évekig, — nemzet-tömegek azaz számosabb népekből összeforradt nemzetcsaládok pedig még a legjobb esetben is, még azon évmilliókon túl örökké lesznek, — ismét igen természetes : hogy lesznek nemzetiségek is, míg a föld fönálland ; mert nemzet nemzetiség nélkül nem képzelhető. Miután továbbá a véges emberi erő nem terjeszkedhetik ki mindenre, s az ugynevezett világghatásu eszmék és tények — mik az összes emberiségnek, nem tekintve a külön nemzeteket, közkinccseiv emelkedhetnek — csak igen ritkán születnek meg : ismét mint bizonyost állíthatni, hogy a korlátolt embererő' multhatlan kötelessége olly körre hatni akarni, minőre hatni képes, mert az embererő mint illyen csakugyan tartozik rendeltetésénél fogva tenni, hatni ; ha pedig azon nagy körre vágyakodnék kiárasztani ereje' befolyását, mely körben az parányiságánál fogva szükségkép semmivé lenne : nem tenne, nem hatna semmit, s így nem teljesítné kötelességét, eltévesztené rendeltetését. De van-e kör, melyben és melyre biztosabban munkálhatna és hathatna minden nemzetegyen, mint a hozzá legközelebb álló, a lételével egygyé forrt kör, t. i. saját nemzetisége' köre ? S van-e ismét emberegynének saját

egyéni s családi körén kívül biztosabb munkaköre — minthogy az emberegén' ereje még korlátozottabb a nemzetegyenénél — mint azon nemzetköz, melynek tagja, azon haza, melynek gyermeke, azon nemzetiség, melynek ő is egyik tényezője? S ezen közrehatásban a nemzet és nemzetiségre, rejlik az összeolvastás' eszméje.

Igen, a nemzetek egyetlenegy tömeggé nem olvaszthatók soha, — s így elágazás népek és népek, nemzetek és nemzetek közt lesz mindig; de az egyes nemzetek mint illyek magokban véve igenis egygyé, egy tömör egészszé, mintegy kikerekített összeggé forrhatnak, s ez értelemben lehetséges az összeolvadás, — sőt illyennek kell is lenni, ha emberi feladatunknak méltólag meg akarunk felelni.

Az összes emberiségi szempontból leszármazott szükség es elágazás' megdöntetlen elvéből indulva ki, részemről hiu ábrándnak tartok minden olyan ugynevezett cosmopolitai törekvést, mely mindenkin, az egész világon akarván segítni, voltaképen senkin sem segít, mindenkit akarván képezni, művelni, senkit sem képez és művel, minden nemzetet dicsővé, boldoggá kívánván tenni, a föld' egy népét, s így saját nemzetét sem dicsőíti, nem boldogítja. Igaz, magasabban dobog az emberiséget szerető minden ember' kebele, midőn olly eszméket lát valósíttatni, melyek nem csak saját nemzete', hanem a világ' minden népei' javára czéloznak és munkálnak: de vajjon más részről nem szomorodik-e el minden hő honi' lelke, midőn olly szellemi kincseket lát másutt halomra rakatni, melyekben saját nemzete bármi okoknál fogva nem részesülhet? — A szellem' általános java és áldása az emberiségnek; szellemnek nincs nemzetisége, ez nincs egyik vagy másik népfajhoz kötve kizárólag, — ez kétségtelen; — de igaz más részről az is: hogy vannak helyzetek és körülmények, mik a szellem' eredményinek alkalmazását majd így majd amugy gátolják. S így bizonyára minden nemeslelkű ember előtt örvendtes tüneményül szolgál: ha bármi csekély lépéssel is közeledni látja a föld' különálló nemzeteit egymáshoz, nem csak a legfőbb vallás- és erkölcsi elv, a felebaráti szeretet, hanem a gyakorlati élet, a tett, az érdeksimulási elv' mezején. De ez mégis csak inkább azon általános emberiségboldogító ohajnál fogva nyer becsét és jelentőséget, mennyiben illy simulási lépések megannyi kapocsul szolgálnak az összes emberiségnek — nem összeolvastására, hanem összekötésére, rokonítására épen úgy: miként a közéletben több család lehet rokonság, barátság' kötelékeivel egymáshoz fűzve, a nélkül hogy saját családi érdekeit a másikénak alárendelné vagy épen föláldozná.

Ezen pusztá ohaj, ezen — mondjuk ki egyszerűen — sok tekintetben csak ábránd, ki nem elégítheti a cselekvőségre született kebelt; neki tér kell a munkásságra; egy belső ösztön hatást látni s tapasztalni sarkalja untalan. E cselekvőségi tér, a remélhető hatás' e mezeje — az összeolvastás' mezeje. Itt nyílik tágas virány reményeinek, itt lobog előtte a csüggedetlen munka' és fáradalom' vezércsillaga! Mivel pedig érzi az ember földi tehetlenségét: hogy az emberiség' összegét tetteleg egygyé olvasztani csakugyan nem bírlandja: egész lelkesedéssel indul azon nemzet' tömegesítésére, melynek ölében fogantatott, egész áhítattal tör lehető boldogítására azon hazának, melynek áldásait élvezhetnie Istentől engedtetett.

Nemes foglalkozása' kezdetén mindjárt azon tisztá meggyőződés gyökerezik meg a munkás ember' lelkében: hogy itt, e mezőn, a nemzetiségi s honboldogítási téren elágzásnak nincs és nem lehet helye. Nemzetet, mint egy tömegű egészet tekintve, semmin' mű elágzás nem boldogíthat, dicsővé, nagygyá nem tehet. Itt mindennek összeolvadson kell alapulnia: a nemzet forradjon egy testvéri családdá! S e meggyőződés koránsem szűkkeblű érzelem szülötte, az így cselekvő honfi koránsem tekint irigy szemmel

más nemzetek' hasonló munkásságára, vagy tán éppen gátolni azokat törekvéseikben koránsem akarja, — csak azt kívánja: hogy munkájában ő se gátoltassék. Sőt, hatán szinte cosmopolitai vágy lopódnék is néha csöndesebb órái titkaiba: elégülten tekinthet szerte széles e világon azon örvendetes öntudatban: hogy, ha minden egyéb népek szintilly lelkesült tüzrel folytatják emberiségi szakmányukat, mindenesetre az összes emberiség emelkedik, s így el lesz érve — mennyiben lehet — az emberiségboldogítási cél, s pedig azon uton, mellyen egyedül megközelíthető, mellyen t. i. nem emberparányok, hanem nemzetegyének lépnek föl tényezőül.

Vigyünk már most át ezen alapokat a társadalmi térre.

Mik azon fonalak, azon szálacskák, mellyek a népeket egymáshoz fűzik, mellyeknél fogva egymáshoz simulnak? — Érdekszálacskák, nyereségi hálózat' fonalkái. Gyakran ugyan hatalmas kötelekké vastagszanak illy fonalkák, ha t. i. közönségesnél erősb és fontosabb az összecsatoló érdek. De az mindig a nemzet' ügyességétől függ, magát szintolly szükségessé tenni mások' irányában, milly szüksége van neki másokra. Annyi bizonyos: hogy nemzetek mindig fognak vagy egy vagy másik tekintetben egymásra szorulni, — a meddig pedig e rászorulás meg nem szűnik, addig nem is szakad ketté az érdekláncolat.

De mik tehát azon választófalak, mellyek a népeket elkülönzik egymástól? Ismét érdekek: a lét, a fennmaradás, a minél sikeresebb boldogulás' érdekei. S ime ez azon szirt, mellyen minden cosmopolitai ábrándok hajótörést szenvedendnek, míg csak nemzetek és nemzetiségek létezendnek. Mert saját léte, saját fennmaradása, saját boldogulása minden nemzetet, mellyből a lélek még ki nem halt, bizonyára olly cselekvőségre tüzelend: hogy másoktól legszentebb érdekeit, s érdekeivel önmagát eltemettetni könnyű szerén nem engedendi. S ebben fog bármi nemzetviszonyi kapcsok mellett is, mindörökké az elágzás' harcza rejleni, de egyszersmind a leghatalmasabb ösztön a nemzetegyéni összeolvadásra, mert kétségtelen: hogy az érdekharczban csak tömeggé olvadt, összeforradt nemzetegész állhatand meg kellő súlylyal és dicsőséggel.

És mik azon bélyegző egyéni vonások, mellyek a nemzeteket külső feltűnésökben egymástól elkülönözik? Törvény, szokás, nyelv, öltözet. Ezek alkotják a különálló népek' feltűnő arcvonalait.

Vessünk ezekre néhány futó pillantást. (Folyt.)

NEY.

ÚJ LEVELEK EMILIÁHOZ.

XV.

Páris, télutó' 20 1843.

Kedves Emiliám! Minél inkább közeledik elutazásom, annál csoportosabbak foglalatosságaim. Páris azon városok közé tartozik, mellyben minél tovább mulatsz, annál több és mindig több dolgod lesz. Ez nagy városok' sajátja. Hogy rövid legyek, fölveszem utóbbi levelem' fonalat. Minap ha emlékem nem csal, Chateaubriandról, Scribe, Janin és Dumasról szoltam vala, mind kiket közelebről ismerek, de ezek még nem teszik irodalmi ismeretségem

egész sommáját, mert ezek közé tartozik többi közt Frédéric Soulié, ama híres *Memoires du Diable*, s annyi más mohen olvasott regények' ünnepeltírója, Theophile Gautier jó nevű regényíró és feuilletonista, St. Marc de Girardin híres *academicus* és nevezetes író, Madame de Girardin, kit mindnyájan ismertek, Sainbeuv, Arago, Nisard és Orfila urak s több mások minálunk kevesebb ismeretesekek. Megjegyzem ez alkalommal azt is, hogy Frédéric Soulié éppen ollyan képében mint Deák Ferencz, csak hogy bajusza feketébb s szemöldöke sűrűbb. Fölkerestem továbbá irodalmi jelességek között az elmés iratairól Magyarországon is olly ismeretes Heine urat, ki egy olvadékony, nefejejs-